

Eğitime Giriş

Editör:

Prof. Dr. Süleyman ÇELENK

Editör: Prof. Dr. Süleyman ÇELENK

EĞİTİME GİRİŞ

ISBN 978-605-241-434-7

DOI 10.14527/9786052414347

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2018, Ankara

Yayın-Proje: I. Tual Şekercigil
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kuşcuoğlu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Özyurt Matbaacılık
Büyük Sanayi Zübeyde Hanım Mah.
Süzdün Cad. No: 9 İskitler/Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 384 15 36

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 13385

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Toplumsal kalkınmanın da, toplum halinde birlikte yaşamının da, gelişme ve ilerlemenin de temel alt yapısı eğitimidir. Toplumsal gelişmede, ekonomik refah düzeyini geliştirmede ve uygarlıkta ileri bir toplumsal düzene ulaşmış olan ülkelerin hepsinin de nitelikli bir eğitim düzenine sahip olmaları hiç de rastlantısal bir durum değildir.

Cumhuriyeti kurarak çok ileri bir sanayi devleti ve gelişmiş bir toplumsal düzen kurmayı amaçlamış bulunan Büyük Atatürk'ün, ilk ele aldığı problemin ülkede yetersiz düzeyde bulunan eğitim sorunlarının çözümüne ilişkin olduğu bilinen bir gerçektir. Yine bilinmelidir ki, evrensel düzeyde büyük toplumsal dönüşümlere öncülük etmiş olan büyük diğer önderlerin de ilk ele aldıkları konunun eğitim sorunu olduğundan şüphe edilmemelidir.

Özellikle de, ekonomik kalkınmanın ve büyümenin öncelikli gereği nitelikli bir eğitim düzenine sahip olmaktır. Çünkü ekonomik kalkınma nitelikli iş gücünü gerektirir. Ekonomik gelişmenin gereksinim duyduğu nitelikli işgücünü hazırlama görevi de eğitimin işidir. Eğitimin görevi ekonomik gelişmenin gereksinim duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmekle de bitmez. Ekonomik gelişme ve kalkınma aynı zamanda işgücü verimliliğini de gerekli kılar. İşgücü verimliliğinin artırılmasında da, bilinçli tüketicilerin oluşturulmasında da asıl görev yine eğitime düşer.

Tarihsel süreç içinde eğitimin insan ve toplum yaşamındaki önemine işaret eden bazı özlü sözleri ise şu şekilde özetlemek mümkündür:

H. Clausen, “*Öğrenmek pahalıdır ancak bilmek gerekir ki, cahillik çok daha pahalıdır,*” sözleriyle, eğitimin toplumsal kalkınmanın itici gücü olduğuna işaret ediyor. “*Eğitim, sosyal nesiller yetiştirmektir,*” diyen E. Durkheim, eğitimin, aynı zamanda toplumsallaşma ve kültürel gelişmenin temel bir aracı olduğu gerçeğine ışık tutmaktadır. “*Eğitim hayatın tüm yaşam alanlarına hazırlıktır*” sözleriyle toplumsal yaşamda eğitimin vazgeçilmezliğini vurgulayan Spencer'i “*Eğitim, bireyin mutluluğu bulması ve toplumuna yararlı birey olmasıdır,*” sözleriyle Farabi tamamlamaktadır. “*En büyük savaş cahilliğe karşı verilen savaştır,*” diyen Büyük Atatürk ve “*Eğitim, dünyayı değiştirebilecek çok güçlü silahtır*” sözleriyle Nelson Mandela, yeni bir toplumsal düzenin oluşturulmasında eğitim gerçeğinin önemine işaret etmektedirler.

Bu yardımcı ders kitabı; hepsi de eğitimbilimi alanında uzman 16 akademisyenin yıllar süren bilgi birikimi ve emeğinin damıtılmasının ürünüdür. Kitapta; eğitimin, tarihi, sosyal, felsefi, psikolojik, ekonomik ve politik temellerinin yanında, öğretmen niteliği ve eğitimi, eğitim araştırmaları, Türk eğitim sisteminin yapı-

sı ve özellikleri, eğitimde yeni yönelimler vb. konuları da alan uzmanı arkadaşlar özgün bir şekilde irdelemişlerdir.

Bu değerli eserin ortaya çıkmasında bilgi ve görgüsünü bizlerle paylaşan değerli bilim insanlarına, bu kitabın tasarımında, dizgisinde baskısında emeği geçen ve yayının sizlere kadar ulaşmasını sağlayan PEGEM AKADEMİ yayınevine ve çalışanlarına siz okuyucular adına teşekkür ediyorum.

Editör

Prof. Dr. Süleyman ÇELENK

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Süleyman ÇELENK

1. BÖLÜM: EĞİTİMİN KAVRAMSAL BOYUTU VE BİR EĞİTİM KURUMU OLARAK OKUL

Prof. Dr. Süleyman ÇELENK, *Lefke Avrupa Üniversitesi*

2. BÖLÜM: EĞİTİMİN TARİHİ TEMELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Özcan PALAVAN, *Lefke Avrupa Üniversitesi*

3. BÖLÜM: EĞİTİMİN TOPLUMSAL TEMELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Menekşe ESKİCİ, *Kırklareli Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Seher ÇETİNKAYA, *Ordu Üniversitesi*

4. BÖLÜM: EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

Doç. Dr. Belgin ÖZAYDINLI, *Kocaeli Üniversitesi*

5. BÖLÜM: EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi F. SÜLEN ŞAHİN KIRALP, *Lefke Avrupa Üniversitesi*

6. BÖLÜM: EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

Doç. Dr. Kaya YILDIZ, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Nuri AKGÜN, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

7. BÖLÜM: EĞİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Sevilay YILDIZ, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Okt. Sibel İNCİ, *Kocaeli Üniversitesi*

8. BÖLÜM: EğİTİMİN TEKNOLOJİK TEMELLERİ

Doç. Dr. Tolga ERDOğAN, *Trabzon Üniversitesi*

Arş. Gör. Uzm. Caner ÖZDEMİR, *Trabzon Üniversitesi*

**9. BÖLÜM: BİR MESLEK OLARAK ÖğRETMENLİK
VE ÖğRETMEN KİMLİğİ**

Prof. Dr. Altay EREN, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Arş. Gör. Dr. Güler ÇETİN, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

10. BÖLÜM: BİR BİLİM OLARAK EğİTİM ARAşTIRMALARI

Doç. Dr. Sevilay KİLMEN, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

11. BÖLÜM: TÜRK EğİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep DEMİRTAş, *Sakarya Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Duygu GÜR ERDOğAN, *Sakarya Üniversitesi*

12. BÖLÜM: EğİTİMDE YENİ YÖNELİMLER

Dr. Öğr. Üyesi şener şENTÜRK, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM EĞİTİMİN KAVRAMSAL BOYUTU VE BİR EĞİTİM KURUMU OLARAK OKUL

1. Giriş.....	2
2. Eğitimin Temel Kavramları.....	2
2.1. Eğitim	3
2.2. Öğrenme	4
2.3. Öğretme.....	4
2.4. Öğrenme-Öğretme Süreci	5
2.5. Formal ve İnfomal Eğitim	5
2.6. Örgün ve Yaygın Eğitim	6
2.7. Öğrenmeyi Öğrenme.....	6
2.8. İnsan, Kültür, Kültürleme, Kültürlenme	7
3. Eğitim Bir Bilimdir.....	8
3.1. Tarihsel Süreçte Eğitim Biliminin Gelişmesinde Atılan Temel Adımlar	9
3.2. Eğitim Biliminin İlişkili Olduğu Bilim Dalları	11
4. Eğitim Açık Bir Sistemdir.....	13
5. Okul	16
5.1. Okulun Bileşenleri	17
Kaynakça.....	25

2. BÖLÜM EĞİTİMİN TARİHİ TEMELLERİ

1. Giriş.....	28
2. Dünyada Eğitimin Tarihsel Gelişimi	29
2.1. Antik Çağda Eğitim	29
2.2. Ortaçağda Eğitim	34
2.3. Yeni Çağda Eğitim.....	36
2.4. Yakınçağda Eğitim	37

3. Türklerde Eğitimin Tarihsel Gelişimi	38
3.1. İşlmiyet ncesi Dönemde Türklerde Eğitim.....	38
3.2. İşlamiyet Sonrası Türklerde Eğitim	39
Kaynakça.....	55

3. BÖLÜM **EğİTİMİN TOPLUMSAL TEMELLERİ**

1. Giriş.....	60
2. Eğitim Sosyolojisi	60
3. Eğitim Kurumlarının Toplumsal İşlevleri	61
3.1. Toplumsallaştırma	61
3.2. Toplumun Kültürel Mirasını Aktarma	62
3.3. Seğme ve Yöneltme	63
3.4. Siyasal Düzeni Koruma	64
3.5. Bireyi Geliştirme	64
4. Toplumsal Olgular ve Eğitim	65
4. 1. Toplumsal Hareketlilik	65
4.2. Toplumsal Değişim	66
4.3. Toplumsal Sorumluluk	67
4.4. Çokkültürlülük	67
4.5. Küreselleşme	69
4.6. Bilgi Toplumu	70
5. Eğitimin Sosyal Sorunları	71
5.1. Fırsat Eēitsizlięi.....	71
5.2. Beyin Göğü	73
5.3. Eğitim ve Yozlaşma	75
5.4. Eğitim Sistemi ve Programlarındaki Sürekli Değişimi	76
Kaynakça.....	77

4. BÖLÜM **EğİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ**

1. Giriş	82
2. Felsefe Nedir?.....	83
2.1. Eğitim Felsefesi.....	84

2.2. Felsefenin Alanları	86
2.3. Genel Felsefeler	87
2.4. Temel Eğitim Felsefeleri	93
2.5. Eğitim Felsefelerinin Eğitim Ortamlarına Yansımaları	105
Kaynakça.....	109

5. BÖLÜM EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

1. Giriş.....	112
2. Eğitim ve Psikoloji.....	113
3. Eğitim Psikolojisi.....	114
3.1. Eğitim Psikolojisi Öğretmenler İçin Neden Gereklidir?.....	115
3.2. Temel Kavramlar	116
3.3. Gelişimin İlkeleri	118
3.4. Gelişim Dönemleri	120
3.5. Gelişim Alanları	122
4. Öğrenme.....	133
4.1. Pavlov ve Klasik Koşullanma Kuramı	134
4.2. F. Skinner ve Edimsel Koşullama.....	135
4.3. A. Bandura ve Sosyal Öğrenme Kuramı (Gözlem Yolu ile Öğrenme).....	136
4.4. Bilgi İşleme Kuramı	136
Kaynakça.....	138

6. BÖLÜM EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

1. Giriş.....	140
2. Eğitim ve Ekonomi İlişkisi	141
2.1. Beşeri Sermaye Kavramı	144
2.2. Eğitim ve Ekonomik Büyüme	144
2.3. Eğitim ve Ekonomik Kalkınma.....	145
2.4. Eğitimin Tüketim ve Yatırım Malı Olma Özelliği	147
2.5. Eğitim Hizmetlerinin Getirileri	149
2.6. Eğitim Talebi ve Arzı	151
2.7. Eğitim Hizmetlerinin Maliyeti	153

2.8. Eğitim Hizmetlerinin Finansmanı.....	156
2.9. Türkiye’de Eğitim Harcamaları.....	159
Kaynakça.....	161

7. BÖLÜM

EğİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ

1. Giriş.....	167
2. Eğitim Politikalarını Belirleyen Gçler	169
2.1.Eğitim Politikalarını Belirleyen Dış Gçler	169
2.2. Eğitim Politikalarını Belirleyen İ Gçler	181
3. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları.....	192
3.1. Millileştirme Dönemi (1923-1938).....	193
3.2. Hmanistleştirme Dönemi (1938-1950).....	194
3.3. Demokratlaştırma -Amerikanlaştırma Devri (1950-1960)	195
3.4. Planlama Devri (1960-1980)	195
3.5. Neoliberalizm Devri (1980 ve Sonrası)	196
4. Köy Enstitüleri	196
Kaynakça.....	198

8. BÖLÜM

EğİTİMİN TEKNOLOJİK TEMELLERİ

1. Giriş	204
2. Teknoloji.....	205
2.1. Eğitim Teknolojisi	205
2.2. Öğretim Teknolojisi.....	206
3. Teknolojinin Eğitime Entegrasyonu ve 21. Yüzyıl ğretmen Yeterlikleri	207
4. Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Modeli.....	209
4.1. Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (Tpab)’nin Bileşenleri	210
5. Eğitimde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı.....	211
6. Eğitimde Teknoloji Kullanmanın Yararları ve Sınırlılıkları.....	213
Kaynakça.....	215

9. BÖLÜM BİR MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK VE ÖĞRETMEN KİMLİĞİ

1. Giriş.....	219
2. Öğretmenlik Mesleği	222
3. Türkiye’de Öğretmenliğin Bir Meslek Haline Gelme Süreci	223
3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Öğretmenlik	223
3.2. Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlik	225
3.3. Yüksek Öğretim Kurulunun Kuruluşundan Günümüze Öğretmen Eğitimi Programları	228
4. Eğitim Fakültelerine Öğretmen Adaylarının Seçimi, Eğitimi ve İstihdamı	230
4.1. Öğretmen Adaylarının Seçimi	230
4.2. Öğretmen Adaylarının Eğitimi	231
4.3. Öğretmen Adaylarının İstihdamı	232
5. Öğretmenlik Mesleği Genel Alan Yeterlikleri	233
6. Nitelikli Öğretmen Özellikleri.....	235
7. Öğretmen Kimliği	236
7.1. Öğretmen Kimliğinin Gelişimini Etkileyen Faktörler	238
7.2. Öğretmen Kimliğinin Önemli Bileşenleri	239
8. Sonuç	243
Kaynakça	246

10. BÖLÜM BİR BİLİM OLARAK EĞİTİM ARAŞTIRMALARI

1. Giriş.....	262
2. Araştırma Problemi ve Özellikleri	264
3. Eğitim Araştırmalarında Değişkenler ve Türleri.....	267
4. Eğitim Araştırmalarında Evren ve Örneklem	269
4.1. Olasılığa Dayalı Örneklem Yöntemleri	270
4.2. Olasılığa Dayalı Olmayan Örneklem Yöntemleri	272
5. Eğitim Araştırmalarında Nitel, Nicel ve Karma Araştırma Yaklaşımları	276
6. Eğitim Araştırmalarında Sıklıkla Kullanılan Araştırma Yöntemleri.....	278
6.1. Boylamsal Araştırmalar	278
6.2. Kesitsel Araştırmalar	279
6.3. İlişkisel (Korelasyonel) Araştırmalar.....	280

6.4. Karşılaştırmalı Araştırmalar.....	280
6.5. Deneysel Araştırmalar.....	281
6.6. Tek Denekli Araştırmalar	282
6.7. Fenomenoloji (Olgubilim) Araştırmaları	282
6.8. Etnografi Araştırmaları.....	283
6.9. Durum Araştırmaları	283
6.10. Gömülü Teori Araştırmaları.....	284
6.11. Eylem Araştırmaları	284
7. Eğitim Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araç ve Yöntemleri.....	285
7.1. Eğitim Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	285
7.2. Eğitim Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Yöntemleri.....	289
8. Eğitim Araştırmalarında Verilerin Analiz Edilmesi.....	290
Kaynakça.....	292

11. BÖLÜM

TÜRK EğİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

1. Giriş.....	296
1.2. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları	296
1.3. Türk Milli Eğitiminin zel Amaçları	297
1.4. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri	297
2. Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	299
2.1. Örgün Eğitim	299
2.2. Yaygın Eğitim	315
3. Olgunlaşma Enstitüleri.....	319
3.1. Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğü.....	317
4. Açık ğretim Okulları.....	319
5. Türk Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı	323
6. Sonuç.....	326
Kaynakça.....	327

12. BÖLÜM EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER

1. Giriş.....	330
2. Eğitimde Yeni Yönelimler.....	331
2.1. Yapılandırmacılık.....	331
2.2. Çoklu Zekâ.....	332
2.3. Hayat Boyu Öğrenme.....	333
2.4. Etkin (Aktif) Öğrenme.....	334
2.5. Düşünme Becerilerini Geliştirme.....	335
2.6. Bağlaşıklık Öğrenme.....	338
2.7. Sorgulayıcı Öğrenme.....	340
2.8. Uzaktan Öğrenme.....	341
2.9. E-Öğrenme (E Learning).....	342
2.10. Mobil Öğrenme.....	343
3. Sonuç.....	344
Kaynakça.....	346
Yazarlar Hakkında	349

1. BÖLÜM

EĞİTİMİN KAVRAMSAL BOYUTU VE BİR EĞİTİM KURUMU OLARAK OKUL

ÖZET

Tarihi süreçte eğitimin sayısız denebilecek kadar çok tanımı yapılmış olmakla birlikte; bu kaynağın temel aldığı tanım şudur: “*eğitim, bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.*” Bu bağlamda; öğrenmeyi “*yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesi*” ve öğretme kavramını da “*öğrenmeyi sağlama (kılavuzlama) etkinliği*” olarak tanımlamak mümkündür. Eğitim ile kültür arasında öneli bir ilişki vardır. Toplumsal kültür yeni kuşaklara eğitim yoluyla aktararak toplum dinamiklerine ve normlarına uygun bireyler yetiştirilir. Eğitim aynı zamanda, kendine özgü kavramları olan, eğitim sorunlarının çözümünde pozitif bilimlerin yöntemleriyle çalışan bir bilim dalıdır. Bir bilim dalı olarak eğitim, girdileri, işlemleri ve çıktıları olan açık bir sistemdir. Bireyin eğitiminden sorumlu olan, resmi ve programlı eğitim yapan toplumsal kurumun adı. “*okul*” dur. Okul, istenmeyen davranışların ötelendiği, istendik davranışların yeni kuşaklara kazandırıldığı, kısaca eğitimin ete-kemiğe büründüğü kurumun da adıdır. Günümüzün okulu, “*hayata hazırlık yeri*” değil “*hayatın kendisi*” olmalıdır. Bu anlamda okuldaki ilişkiler, toplumdaki ilişkilere benzemek durumundadır. Okul bileşenleri; yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve eğitim programından oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: eğitime giriş, eğitim kavramları, eğitim ve bilim, öğrenme-öğretme

Kazanımlar

Öğretmen adayları;

1. Eğitim ile ilgili temel kavramların anlamını yorumlar.
2. Formal-informal, örgün-yagın eğitim uygulamaları arasındaki ilişkiyi ve farkı kavrar.
3. Eğitim uygulamalarında toplumsal kültür ile eğitim arasında ki ilişkiyi kavrar.
4. Eğitimin pozitif bilimlerin yöntem ve teknikleriyle çalışan bir bilim dalı olmasının önemini açıklar.
5. Eğitim sisteminin öğelerini ve bu öğeler arasındaki ilişkileri yorumlar.
6. Bir kurum olarak okulun, istendik davranışları öğrenciye kazandırılmasında ki önemini kavrar.
7. Okul bileşenlerini analiz ederek, aralarındaki ilişkiyi yorumlar.